

HIROSIMA GYERMEKE

„Mondottam, ember: küzdj...”

KOÓSZ ISTVÁN

TANULMÁNYOK SINDÓ KANETO FILMMŰVÉSZETÉRŐL.

Ahhoz képest, hogy a japán filmművészet milyen fontos helyet foglal el a világ filmművészeinek sorában, a magyar nyelvű szakirodalom – legalább is, ami a kötetet illeti – meglehetősen szegényes. A tanulmányok terén, főleg az utóbbi évek termését nézve jobb a helyzet, amit az is bizonyít, hogy született anynyi nívós tanulmány, hogy a Gondolat Kiadó Farkas György és Lázár Kovács Ákos szerkesztésében a *Conditio Humana* sorozatának második részeként érdemesnek tartotta megjelentetni a *Hirosima gyermeke* című kötetet Sindó Kaneto (1912-2012) filmművészetéről.

Sindó többszörösen is szerencsés választás: egyrészt közel nyolc évtizedes tevékenysége példa arra, hogy egy következetesen megtartott művészi hitvallás vállalása ikonikus filmek megszületését inspirálta, amellyel jellegzetes nyomot hagyott a japán film XX. századi történetén, másrészt a japán film magyarországi recepciójának történetében

Kopár sziget
(Nobuko Otowa)

is fontos szerepet játszik. A II. világháború miatt megszakadt japán-magyar kapcsolatok újjáépítésének fontos terépe volt a két ellentétes politikai póluson levő ország számára a nemzetközi békemozgalom (Béke Világtanács), mely ugyan erőteljes szovjet befolyás alatt állt, de amely határozottan háború-, ezen belül atombomba ellenes propagandát folytatva jelentős japán részvétellel működött. (Wintermantel Péter: *Nippon-babona*. Osiris, 2017.) Szerencsésen találkozott a politikai kívánalom a művészi értékkel akkor, amikor az 1945 után moziforgalmazásban bemutatott első japán film éppen a *Hirosima gyermekei* (*Gembaku no Ko*, 1952) lett 1955-ben. E film sikere megalapozta Sindó magyar hírnevét, amit a *Kopár sziget* (*Hadaka no shima*, 1960), és az *Onibaba* (1964) tovább erősített. Kuroszava mellett alighanem Sindó volt az egyetlen japán rendező, akinek a nevét a mozilátogatók ismerték a 60-as 70-es években.

Természetesen nálunk azok a filmjei számíthatnak jelentősebb sikerre, ahol a történet beágyazottsága a japán történelemben, a kulturális, esztétikai, pszichológiai viszonyokba nem annyira mély, és ezért lehetőség van a filmeknek metaforikus, parabolisztikus értelmezésére, mint az említett *Hirosima gyermekeinél*, vagy a *Kopár szigetnél* ahol a Sindóra oly jellemző motívumok, mint a „természettel való küzdelem”, az „élni akarás”, a „munka apoteózis” a problémamentes azonosulás lehetőségét kínálja. Magyarországon bemutatott későbbi filmjeinek

(*Fojtogatás*, 1979; *Erotikus képregény*, 1981) viszonylagos sikertelenségét talán e parabolisztikus jelleg hiánya magyarázza.

A kötet tanulmányai Sindó életművének néhány fontos aspektusát világítják meg: Vihar Judit a forgatókönyvírónak is nagyszerű rendező szépirodalmi ihletettséggű filmjeit tekintti át, tanulmányokat olvashatunk a japán társadalmi változások filmes ábrázolási módjairól (Hidasi Judit), a színház és klasszikus irodalom hatásairól (Mátrai Titanilla), vagy olyan jellegzetes motívumok megjelenési formáiról, mint az emlékezés és a túlélés (Farkas György). Benke Attila a műfajiság problémáit vizsgálja Sindónál, Murai Gábor pedig *Kopár sziget* és az *Onibaba* strukturális kérdéseiről értekezik. Különösen érdekes Kenéz László sakuhacsi (japán fuvola) művész személyes tapasztalatokat is hasznosító tanulmánya a mester-tanítvány viszony speciálisan japán vonatkozásairól, Kárpáti György multikulturális kitekintése a *Hacsikó* forgatókönyve kapcsán, valamint Sági Attila elemzése a Hirosimában született és ott is meghalt Sindó filmjeinek olyan személyes jellegzetességéről, amely a nem japán nézők előtt elsikkad: a hirosimai nyelvjárás használatáról. (Sindó filmjeit nézve egyébként is gyakran lehet az az érzésünk, hogy amit a filmvásznon látunk, az az ő története.) E tanulmányok azt bizonyítják, nem árt mélyebben megismernedni egy olyan filmrendezővel, aki egész életében abban hitt, hogy a legnagyobb tragédiák között is érdemes élni és küzdeni is az életért.

A kötet végén filmográfiát találhatunk, szerepel benne minden olyan film, amelyhez a rendezőnek valamilyen köze volt, és bár így is elég informatív, talán nem ártott volna legalább az általa rendezett filmekhez rövid tartalmi összefoglalót írni, a Magyarországon bemutatott filmjeinél pedig a magyar bemutató időpontját közölni. És még valami: ugyan nem sok illúzióm van a magyar tudományos könyvek terjesztési lehetőségeiről, de arra is nagyobb gondot kellene fordítani, hogy az olvasókhöz eljusson a kötet, mert aki szeretné megvenni, annak bizony „vadászni” kell rá, olyan kevés helyen kapható.

GONDOLAT KIADÓI KÖR, 2017.

